

Siva čaplja

// Cvetka Marhold

Večina ptic pridobi našo naklonjenost s svojim napevom, barvitostjo peres ali tudi s simboličnim značajem. Ptica, ki nas očara predvsem s svojo eleganco, je siva čaplja (*Ardea cinerea*). Med opazovanjem te elegantne pepelnato sive ptice mnogokrat našo pozornost pritegnejo še druge vrste. Zato je siva čaplja lahko tudi ptica, ki marsikoga navduši nad spoznavanjem raznovrstnosti ptic in njihovega pomena v naravi. V čudoviti ornitološki svet, kjer ptica ni samo ptica, je mene zagotovo zvalila siva čaplja.

Najštevilčnejša čaplja v Sloveniji

V Sloveniji sivo čapljo lahko opazujemo čez vse leto. Zunaj gnezditvenega obdobja jo srečujemo po mnogih predelih Slovenije, predvsem na poljih in na obrežjih plitvih voda. Pogosteje jo vidimo v času pozne jeseni in zime, saj se sivim čapljam v Sloveniji pridružijo še klateži s severa. Redkeje je opažena v hribovskih, v velikih gozdovih in v predelih, revnimi z vodo. Prav tako v času gnezdenja marsikje srečamo negnezdeče, navadno spolno še nezrele osebkke. Spolno nezrela siva čaplja je bolj enotno siva, s krajšim temenskim čopom in z manj izrazitimi črnimi peresi na perutih ter s sivo obarvanim zgornjim delom kljuna. Medtem ko se mladi osebkki od odraslih ločijo po obarvanosti perja in kljuna, se samec in samica po zunanjem videzu ne ločita.

Gnezdi v bližini plitvih voda

Redko opazimo posamezna gnezda sive čaplje, saj najpogosteje gnezdi v kolonijah. Število gnezd v koloniji pa je predvsem odvisno od dostopnosti hrane. Zato sive čaplje praviloma gnezdi v bližini prehranjevalnih mest. Hrano lovijo same ali v razpršeni skupini nedaleč druga od druge. Najpogosteje plenijo raznovrstne ribe, dvoživke, rake, žuželke, mehkužce, male sesalce in tudi manjše ptice. Zgodi se, da čaplja upleni večjo ribo, kot jo lahko pogoltne. Prav zato je med ribiči osvožena in zlasti nezaželena ob ribnikih in v ribogojnicah. Ribiči in ribogojci pa lahko z ustreznimi, čaplji neškodljivimi metodami preprečijo dostop do rib.

Dograjevanje gnezd poteka celotno gnezditveno obdobje

V Sloveniji si siva čaplja za graditev gnezd najpogosteje izbira visoka drevesa: topole, hraste, bukke, robi-

2

3

nije, črne jelše, smreke in bore. Redkeje lahko gnezda zasledimo tudi v trstičju. Edino znano gnezdo na grmovju pri nas je bilo na Cerknškem jezeru.

Zgodaj spomladi, takoj ko izgineva sneg, že opazimo sivo čapljo pri pletenju novega ali obnovi starega gnezda. Gnezdo, primerno za valjenje, je sposobna zgraditi v enem ali dveh dneh. Novo zgrajena gnezda so zelo majhna in dokaj neodporna proti neurjem. Zato jih med gnezdenjem odrasli osebki dograjujejo in popravljajo.

V začetku gnezditvene sezone samec z značilnim oglašanjem in plesom privabi samico. Po paritvi samica izleže tri do šest modro-zelenih jajc, iz katerih se izvalijo puhovci. V povprečju iz gnezda uspešno pletijo trije mladiči. Dokler so mladiči še v gnezdih, je v koloniji slišati živahno vrščanje. Drevesno podrastje je močno pobeljeno z iztrebki, ki oddajajo specifičen vonj. Pod gnezdi najdemo tudi jajčne lupine, izbljuvke in hrano, ki pogosto popada z gnezd med boji mladičev.

Ranljivost sive čaplje med gnezdenjem

Dejavniki, ki vplivajo na velikost populacije sive čaplje, so poleg hrane tudi vremenske razmere. Ker so sive čaplje pri nas vse leto, so najbolj ranljive pozimi. V obdobju zgodnjega valjenja imata pozno zapadli sneg in zmrzal negativen vpliv na njeno rodnost. Kajti veliko energije vloži v ponovno graditev gnezd, ki se zrušijo od teže snega, in ponovno produkcijo jajc, ki propadejo zaradi nizkih temperatur okolja. Tudi po močnih deževnih neurjih na tleh opazimo zrušena gnezda z mrtvimi mladiči.

Na jajca sive čaplje in njene izvaljene mladiče pa neutrudno prežijo predvsem sive vrane in srake. Tudi

odrasle čaplje so v nevarnosti pred velikimi ujedami in sovami (velika uharica).

Odkrivanje novih gnezditvenih kolonij sive čaplje

S popisi gnezditvenih kolonij sive čaplje pridobivamo podatke o številčnosti gnezdečih parov ter o razširjenosti gnezditvenih kolonij in posameznih gnezd v Sloveniji. Gnezda sive čaplje so razširjena predvsem v severovzhodnih in osrednjih predelih Slovenije. Doslej je znanih 5 posameznih gnezd in 667 gnezd v 30 gnezditvenih kolonijah. V preteklem desetletju je propadlo že pet znanih gnezditvenih kolonij, najverjetneje zaradi vznemirjenja med gnezdenjem. Ker je siva čaplja na podlagi slovenske zakonodaje uvrščena med zavarovane vrste, je ne smemo zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati.

Na podlagi dosedanjih opazovanj in popisov menimo, da v Sloveniji gnezdi še več sivih čapelj, kot nam je znano. Ker so sive čaplje zelo nezaupljive in previdne ptice, si gnezda praviloma uredijo na mirnih, od ljudi odmaknjenih lokacijah. Zato je vsak podatek o lokaciji kolonij in posameznih gnezd sive čaplje zelo dobrodošel, saj nam bo koristil za različne strokovne namene. Podatke nam lahko posredujete na društveni telefon DOPPS-a 01/426-58-75 ali elektronsko pošto: caplja.siva@gmail.com. ●

LITERATURA:

- Voisin C. (1991): The herons of Europe. - Academic press inc., San Diego.
- Geister I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. - DZS, Ljubljana..

1: Mlada siva čaplja ima, za razliko od odrasle, sivo čelo in teme.
foto: Luka Esenko

2: Večina ljudi ne ve, da sive čaplje največkrat gnezdi v kolonijah na drevesih.
foto: Ivan Esenko

3: Elegantna siva lepota ponavadi nepremično stoji v plitki vodi ali v njeni bližini, kjer čaka na svoj plen. Pogosto jo lahko opazimo tudi sredi polj.
foto: Ivan Esenko